

Twardy, Jan

Książk profesor Antoni Lewek jako homileta i kaznodzieja

Kultura Media Teologia 2, 44-63

2010

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ks. Jan Twardy

Książ profesor Antoni Lewek jako homileta i kaznodzieja

STRESZCZENIE:

Ks. ANTONI LEWEK (1940-2010) JEST ZNANYM HOMILETĄ POLSKIM, KTÓRY ŻYŁ I DZIAŁAŁ W OKRESIE POSOBOROWYM. ZDOBYŁ GRUNTOWNE PRZYGOTOWANIE NAUKOWE NA UCZELNIACH KRAJOWYCH I ZAGRANICZNYCH. JEGO TWÓRCZOŚĆ PISARSKA Z HOMILETYKI ZAWIERA TRZY DWUTOMOWE KSIĄŻKI I PONAD 180 ARTYKUŁÓW, RECENZJI, SPRAWOZDAŃ ITP. POZOSTAWIŁ PO SOBIE PONAD 200 HOMILII DRUKOWANYCH, A TAKŻE WYGŁOSIŁ SETKI HOMILII KAZAŃ I PRZEMÓWIEŃ. POD JEGO KIERUNKIEM POWSTAŁO 40 PRAC MAGISTERSKICH Z HOMILETYKI I 3 DOKTORATY. PRZEZ TRZY KADENCJE (1983-1998) BYŁ PRZEWODNICZĄCYM SEKCJI HOMILETÓW POLSKICH. ZAZNACZYŁ SIĘ RÓWNIEŻ JAKO ZNANY KAZNODZIEJA. OPRACOWAŁ TEORIĘ KAZNODZIEJSTWA SPOŁECZNO-PATRIOTYCZNEGO, INSPIROWAŁ NIĄ HOMILETÓW I STOSOWAŁ JĄ W PRAKTYCE. SZEROKO ZNANY JEST JEGO ZBIÓR 177 HOMILII PT. "BÓG - CZŁOWIEK - OJCZYŻNA" (T. 1-6 WARSZAWA 1985-1990). MOŻNA POWIEDZIEĆ, ŻE W PEŁNI ZASŁUŻYŁ SOBIE NA MIANO NESTORA LUB SENIORA POLSKICH HOMILETÓW.

SŁOWA KLUCZOWE:

HOMILETYKA, HOMILIA, KAZANIE, POLSKA HOMILETYKA POSOBOROWA, HISTORIA KAZNODZIEJSTWA, SEKCJA HOMILETÓW POLSKICH

ABSTRACT:

REV. ANTONI LEWEK (1940-2010) IS A WIDE KNOWN POLISH HOMILET WHO LIVED AND WAS ACTIVE IN THE POST-CONCILIAR PERIOD. FIRST HE OBTAINED THOROUGH SCIENTIFIC PREPARATION - EITHER AT POLISH AS WELL AS FOREIGN ACADEMIES. HIS WORK CONCERNING HOMILETICS CONTAINS THREE TWO-VOLUME BOOKS AND OVER 180 ARTICLES, REVIEWS, REPORTS, ETC. REV. ANTONI HAS PREACHED HUNDREDS OF HOMILIES, SERMONS AND SPEECHES. UNDER HIS DIRECTION 40 MASTER'S THESES AND 3 DOCTOR'S THESES ON HOMILETICS HAVE BEEN PREPARED. DURING THREE CADENCIES (1983-1998) HE WAS THE PRESIDENT OF THE SECTION OF POLISH HOMILETS. DUE TO THIS ACTIVITY, HE HAS WORKED OUT THE THEORY OF SOCIAL-PATRIOTIC PREACHING THAT INSPIRED HOMILETS FOR HE PUT IT INTO PRACTICE. WIDE KNOWN IS HIS COLLECTION OF 177 HOMILIES ENTITLED "GOD-MAN-HOMELAND" (VOLUMES 1-6, WARSAW 1985-1990). ONE MAY SAY THAT HE IS FULLY WORTHY OF THE TITLE OF NESTOR OR SENIOR OF POLISH HOMILETS.

KEYWORDS:

HOMILETICS, HOMILY, SERMON, POLISH POST-CONCILIAR HOMILETICS, HISTORY OF PREACHING, THE SECTION OF POLISH HOMILETS

W dzieje polskiej homiletyki licznymi publikacjami i aktywnością dydaktyczną na trwałe wpisał się ksiądz profesor Antoni Lewek. W bieżącym roku, 14 stycznia przypadła 70. rocznica jego urodzin. W związku z tym polscy homileci aktywnie włączyli się w przygotowanie poświęconej mu księgi pamiątkowej zatytułowanej *W służbie ewangelizacji i komunikacji medialnej*. Mieli ją wręczyć zasłużonemu Jubilatowi 16 września br. na spotkaniu Stowarzyszenia Homiletów Polskich podczas VIII Kongresu Teologów Polskich w Poznaniu. 21 homiletów nadesłało swoje artykuły i mimo wakacji przygotowanie Księgi było zaawansowane. Niestety, stan zdrowia Księdza Profesora pogarszał się, aż w niedzielę 18 lipca o godzinie 9.00 jego serce przestało bić. Z pewnością ocena jego życia i działalności dopiero się rozpoczyna i potrwa dłużej. Zanim jednak ukaze się Księga poświęcona śp. ks. Antoniemu Lewkowi¹, wypada przynajmniej w skrócie napisać o jego działalności homiletycznej i kaznodziejskiej.

Spróbujmy zatem w zarysie przybliżyć sylwetkę naukową ks. prof. A. Lewka, przedstawiając jego przygotowanie do pracy kaznodziejskiej i homiletycznej oraz dokonania naukowo-badawcze, dydaktyczne i organizacyjne w dziedzinie teorii i praktyki posługi słowa.

1. Przygotowanie homiletyczne i twórczość naukowa

Na życie i działalność człowieka wpływają w pierwszej kolejności rodzina i środowisko, z którego się wywodzi. Antoni Lewek przyszedł na świat 14 stycznia 1940 r. w miejscowości Kobyła Góra w województwie wielkopolskim. Pochodził z rodziny rzemieślniczej. Jego ojciec Jan zmarł w 1943 r. w hitlerowskim obozie koncentracyjnym w Mauthausen, osierocając dziewięcioletnią Teresę, trzyletniego Antoniego i dwuletniego Jana. Owdowiała matka trojga dzieci poślubiła w 1945 r. piekarza i urodziła kolejne dwie córki. W rodzinie było zatem pięcioro dzieci. Dziecięce lata Antoniego przypadły na trudny okres wojenny i powojenny, ale z pewnością te warunki zahartowały go na drogę wytrwałego dążenia do obranego celu, aby w przyszłości jako kapłan mógł rozumieć ludzi znajdujących się w trudnym położeniu życiowym. W domu rodzinnym Antoni nabywał również miłość do Kościoła i ojczyzny. W wieku 13 lat ukończył szkołę podstawową w Kobyłej Górze, a w latach 1953-1957 był uczniem Niższego Seminarium Duchownego w Gostyniu Wielkopolskim i Wolsztynie. Po maturze (seminaryjnej i państwowej) w 1957 r. wstąpił do Arcybiskupiego Seminarium Duchownego w Poznaniu, gdzie odbył sześciolletnie studia filozoficzno-teologiczne. Wykłady i ćwiczenia z homiletyki prowadził wówczas ks. infułat dr Nikodem Mendlewski, kaznodzieja katedralny w Poznaniu. Wprowadzał on alumnów w zasady głoszenia kazań, uczył ekspresji głosowej i gestów retorycznych, a także jako kaznodzieja dawał studentom przykład, jak należy głosić słowo Boże. Kleryk Antoni Lewek, podobnie jak inni alumni, był słuchaczem jego kazań. Według ks. bpa Zdzisława Fortuniaka, kolegi z rocznika Antoniego Lewka w seminarium, ks. Mendlewski wpajał klerykom starożytną zasadę retoryczną w odniesieniu do głoszenia ka-

¹ Księga ta będzie zawierać artykuły dotyczące życia i działalności ks. Lewka, jego wybrane teksty oraz dedykowane mu artykuły z dziedziny homiletyki i ewangelizacji, a także mediów i dziennikarstwa.

KS. PROF. ANTONI LEWEK (1940-2010) – ŻYCIE I DZIEŁO

zań: „...id agit verbis, ut veritas pateat, veritas placeat, veritas moveat”² – „Czyn to w tym celu, żeby prawdę przedstawić jasno, w sposób podobający się i wzruszający”³. W ten sposób, za starożytnymi nauczycielami retoryki, zasadę tę wyraził św. Augustyn, a w ciągu wieków powtarzali ją i rozwijali homileci i jest ona ciągle aktualna. W 1958 roku zwrócił uwagę na to zagadnienie ks. Zygmunt Pilch. Podręcznik jego autorstwa ukazał się w Poznaniu⁴ i był wykorzystywany w polskich seminariach. W ramach ćwiczeń homiletycznych klerycy Arcybiskupiego Seminarium Duchownego w Poznaniu pisali kazania, które ksiądz infułat czytał, a następnie wygłaszali je w sali wykładowej (auditorium) i otrzymywali ocenę. Wygłaszali też kazania dla kleryków w kaplicy seminaryjnej, a nauki na nabożeństwach majowych w wyznaczonych kościołach na terenie Poznania. Na roku piątym głosili kazania pasyjne w różnych kościołach archidiecezji, ale musieli wcześniej przedstawić teksty do oceny. Tak więc ks. Mendlewski, doktor teologii i doświadczony kaznodzieja zasiał w sercu kleryka Antoniego zamiłowanie do głoszenia słowa Bożego.

Dla lepszego obrazu należy jeszcze dodać, że teologię pastoralną wykładał wówczas ks. rektor dr Aleksy Wietrzykowski, a wykłady i ćwiczenia z katechetyki prowadził znany w całym kraju ks. dr Marian Finke; on także wykładał pedagogikę⁵. Zarówno wymienione dziedziny wiedzy, jak i cała teologia miały duże znaczenie dla formacji pastoralnej przyszłego kapłana Antoniego. A trzeba zaznaczyć, że w seminarium wyróżniał się on dużymi zdolnościami i wielką pilnością. Studia teologiczne zakończył przyjęciem w dniu 26 maja 1963 r. święceń kapłańskich z rąk ks. apb. Antoniego Baraniaka.

Po czterech latach pracy duszpasterskiej i praktyki kaznodziejskiej w dwóch miejskich parafiach archidiecezji poznańskiej (Buk k. Poznań, 1963-1966 i Leszno Wielkopolskie, 1966-1967) ks. Antoni Lewek rozpoczął 1 października 1967 roku studia specjalistyczne w zakresie homiletyki na Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie. Uwieńczył je uzyskaniem w 1970 r. dyplomu magisterskiego na podstawie rozprawy pt. Przepowiadanie słowa Bożego jako służba wierze w ujęciu Franciszka Ksawerego Arnolda, napisanej pod kierunkiem ks. doc. dr. hab. Leszka Kuca. Profesor F. X. Arnold był wybitnym i znanym pastoralistą na niemieckim Uniwersytecie w Tübingen⁶. Opublikował także szereg prac homiletycznych. Stały się one przedmiotem analizy i syntezy w rozprawie magisterskiej ks. Lewka. Wybór tematu i osoby niemieckiego teologa nie był przypadkowy. Wiadomo bowiem, że niemieckojęzyczna literatura homiletyczna - protestancka i katolicka - była i jest najbogatsza w świecie, między innymi, dlatego że Kościoły protestanckie w Niemczech w swoich założeniach teologicznych i praktyce pastoralnej ak-

² Św. Augustyn, *De doctrina Christiana. O nauce chrześcijańskiej. Tekst łacińsko-polski*, tłum. J. Sulowski, Warszawa 1989, s. 258.

³ Tamże, s. 259.

⁴ Z. Pilch, *Wykład zasad kościelnej wymowy*, Poznań 1958, s. 9-10. 206-276.

⁵ R. Niparko, *Finke Marian*, w: *Słownik polskich teologów katolickich 1981-1983*, t. 8, s. 159-164.

⁶ Zob. ks. A. Lewek, *Kilka myśli o śp. Franciszku Ksawerym Arnoldzie*, „Katecheta” 14(1970), nr 1, s.17-19.

centują słowo Boże, Pismo Święte (sola Scriptura – sola fides), kaznodziejstwo, Pawłowe fides ex auditu. Również ks. prof. Arnold postulował w swych rozważaniach teologiczno-pastoralnych większe dowartościowanie kaznodziejstwa jako służby wierze, będącej initium et fundamentum⁷.

W roku akademickim 1970/1971 ks. mgr A. Lewek odbył rok doktorancki w ATK. Szukając tematu pracy doktorskiej, zwrócił się w tej sprawie do ks. prof. Brunona Drehera, pastoralisty na Uniwersytecie Wiedeńskim, ucznia prof. Arnolda, zapytaniem i prośbą o wskazanie kogoś z niemieckich homiletów, którego twórczość zasługiwała by na opracowanie w rozprawie doktorskiej. W odpowiedzi wskazał on na o. prof. Viktora Schurra CSSR, uznanego za „klasyka nowoczesnej homiletyki”, autora licznych prac homiletycznych.

W latach 1971-1973 ks. Lewek przebywał na zagranicznym stypendium naukowym – przez jeden semestr na Uniwersytecie Wiedeńskim uczestniczył w wykładach znanego pastoralisty ks. prof. Ferdynanda Klostermanna, a następnie odbył jednoroczne studium specjalistyczne z homiletyki w Institut für Katechetik und Homiletik w Monachium, gdzie kontynuował także przygotowanie swej rozprawy doktorskiej na temat Odnowa kaznodziejstwa w ujęciu Viktora Schurra na tle współczesnego ruchu homiletycznego. W tym czasie miał okazję spotykać się i konsultować ze swoim mistrzem – prof. V. Schurrem w seminarium ojców redemptorystów w Gars am Inn pod Monachium.

W czerwcu 1973 r. odbyła się w Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie obrona pracy doktorskiej ks. mgr. Antoniego Lewka, której recenzentami byli: ks. doc. dr hab. Adam Ludwik Szafrąński z Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego i ks. doc. dr hab. Andrzej Zuberbier z ATK.

Ks. doc. Szafrąński podkreślił na wstępie swej recenzji⁸: „Z uznaniem należy powitać rozprawę ks. mgr. A. Lewka, poświęconą klasykowi współczesnej homiletyki, jednemu z głównych promotorów odnowy kaznodziejstwa (...), współautorowi znanego obecnie w świecie „Handbuch der Pastoraltheologie”⁹, twórcy ok. 400 prac z dziedziny teologii pastoralnej, a szczególnie kaznodziejstwa”. Po szczegółowej analizie strukturalnej, merytorycznej, formalno-metodycznej około 500-stronicowej rozprawy i jej naukowo-krytycznej ocenie recenzent stwierdził: „Imponujących rozmiarów rozprawa ks. A. Lewka, napisana doskonałym językiem polskim, urzeka czytelnika perspektywami historycznymi rozwoju teorii i praktyki przepowiadania kościelnego (...). Rozprawa daje podstawy do konkretnych planów na przyszłość, które powinny dojść do wiadomości czynników decydujących o wychowaniu kleru i wiernych oraz o «kształcie» polskiego pasterzowania”. W zakończeniu ks. doc. Szafrąński wyraził życzenie: „Ze względu na samą problematykę aktualną i ważną dla Kościoła, rozprawa powinna być drukowana (...), co miałyby niebagatelne znaczenie dla polskiej teologii i dla duszpasterzy polskich”; po-

⁷ *Tridentinum*, Denz. 801.

⁸ Cytowane tu recenzje prac naukowo-badawczych ks. prof. A. Lewka znajdują się w jego prywatnym archiwum, skąd zostały udostępnione autorowi niniejszego opracowania.

⁹ Bd. 1-5, red. red. F.X. Arnold, K. Rahner [i in.], Freiburg im Breisgau 1964-1972.

KS. PROF. ANTONI LEWEK (1940-2010) – ŻYCIE I DZIEŁO

nadto podkreślił, iż rozprawa ta „pozwała żywić nadzieję, że jej Autor mając obiektywne dane, podejmie się trudu służenia polskiej homiletyce, która od kilkudziesięciu lat poszukuje teologicznej podbudowy, a poprzez działalność skupioną około katedry homiletyki ATK po raz pierwszy w historii nowoczesnej wchodzi na arenę europejskiej myśli teologiczno-kaznodziejskiej”.

Drugi recenzent, ks. doc. A. Zuberbier stwierdził m. in.: „Rozprawa jest więcej niż obszerna i obejmuje s. XXXVI + 469 (...). Autora recenzowanej rozprawy cechuje doskonała orientacja w przedmiocie podjętych badań (...). Równie dobrze zna mgr A. Lewek współczesną literaturę dotyczącą problematyki homiletycznej (...). Erudycja Autora rozprawy stanowi o tym, że poglądy Viktora Schurra na odnowę homiletyczną przedstawione są na bogatym tle całokształtu teologii przepowiadania, dziejów homiletyki w ostatnim stuleciu, a nawet do pewnego stopnia na tle przemian zachodzących współcześnie w teologii”.

Zgodnie z wyrażonym życzeniem recenzenta ks. doc. Szafrąńskiego rozprawa doktorska ks. A. Lewka, jako opracowanie odpowiednio zmienione i uzupełnione (zwłaszcza elementami pracy magisterskiej i nowo zebraną, polską bibliografią homiletyczną za lata 1945-1976), została wydana drukiem pt. *Współczesna odnowa kaznodziejstwa w dwóch tomach: 1. Z najnowszych dziejów ruchu homiletycznego, 2. Zarys homiletyki ogólnej*¹⁰. W środowisku polskich homiletów książkę tę przyjęto z uznaniem i w niektórych seminariach wykorzystywano jako nowoczesny podręcznik homiletyki, a szereg autorów publikacji homiletycznych traktowało ją jako jedno z ważnych źródeł naukowo-badawczej refleksji, analiz i cytowań. Na przykład prof. Zachariasz Łyko z Chrześcijańskiej Akademii Teologicznej w Warszawie w swej książce pt. *Homiletyka współczesna*¹¹ podkreśla na wstępie, że jego „dzieło nawiązuje (...) do polskich, współczesnych i znakomitych opracowań homiletycznych z kręgów Akademii Teologii Katolickiej (z ks. doc. dr. hab. Antonim Lewkiem na czele)”. Miał wyraźnie na uwadze publikację *Współczesna odnowa kaznodziejstwa*, powołując się na nią w swej książce¹².

Kolejnym, fundamentalnym owocem pracy naukowo-badawczej ks. prof. A. Lewka była jego rozprawa habilitacyjna pt. *Funkcja kerygmatyczna Kościoła w świetle Vaticanum II*¹³. Kolokwium habilitacyjne odbyło się w 1982 roku na Wydziale Teologicznym ATK. Recenzentami byli: ks. prof. dr hab. Stanisław Bartnik (KUL), ks. bp doc. dr hab. Edward Ozorowski (ATK) i ks. doc. dr hab. Janusz Tarnowski (ATK).

Ks. prof. Bartnik, oceniając dorobek naukowy habilitanta, zwrócił uwagę m. in. na jego książkę *Współczesna odnowa kaznodziejstwa, tom 2: Zarys homiletyki ogólnej*; uznał, że stanowi ona „syntezę o kaznodziejstwie jedyną obecnie w kraju”. Natomiast w recenzji rozprawy habilitacyjnej napisał m. in.: „Praca jest niezwykle jasna, logiczna

¹⁰ Warszawa 1980, ss. 261 i 257.

¹¹ Warszawa 1990, ss. 332.

¹² Z. Łyko, *Homiletyka współczesna (Zarys)*, Warszawa 1990, s. 85. 96. 331.

¹³ Zob. A. Lewek, *Funkcja kerygmatyczna Kościoła według Vaticanum II. Istota i zadania*, z. 1-2, Warszawa 1984, ss. 240 i 222; Rec. Marek Pokorski, „Ateneum Kapłańskie”, 77 (1985, t. 104, z. 3, s. 516-517.

i informująca. Język jest doskonały. Przede wszystkim zaś doniosłe jest *novum* pracy. Ks. dr A. Lewek związał po raz pierwszy tak ściśle przepowiadanie z Kościołem lub Kościoł z funkcją kerygmatyczną. Recenzowana praca łączy twórczo jakąś eklezjologię kerygmatyczną z jakąś kerygmatyką eklezjologiczną. W rezultacie otrzymujemy oryginalne ujęcie chrześcijańskiej rzeczywistości przepowiadania przez Kościół. Ujęcie to ma dużą wartość dla teologii dogmatycznej oraz dla teologii praktycznej”.

Ks. bp doc. Ozorowski stwierdził w swej recenzji, że ks. dr A. Lewek „jest aktualnie najbardziej płodnym pisarzem homiletycznym w Polsce, a homiletyka posiada w nim gorliwego badacza i popularyzatora (...). Obejmując jednym spojrzeniem twórczość piśmienniczą ks. Lewka, należy podkreślić: jego odczytanie w problematyce homiletycznej i dobrą znajomość literatury światowej z tej dziedziny, zwłaszcza w języku niemieckim; wielość form wypowiedzi i szeroki zakres zainteresowań; pionierskość, w pewnym sensie, opracowywanych zagadnień na gruncie polskim; poprawność języka i swobodę w posługiwaniu się piórem”.

Również ks. doc. Tarnowski bardzo pozytywnie ocenił stronę formalno-metodyczną rozprawy, zaznaczając, że pod tym względem „trudno postawić jakikolwiek zarzut. Podział jest jasny i przejrzysty. Poszczególne twierdzenia są logiczne, spójne, implikacje wyprowadzone prawidłowo, co świadczy o rzetelnym warsztacie naukowym autora. Wyczuwa się w każdym szczególe rozprawy staranność, język jest zrozumiały i literacko bardzo dobry. Otrzymaliśmy zatem oryginalny wkład autora w problematykę homiletyki fundamentalnej”. Wspomniany recenzent pyta: „Jakie *novum* wniósł Sobór Watykański II do misji przepowiadania Słowa Bożego w Kościele? Na to pytanie oraz na inne z nim związane odpowiada ks. Antoni Lewek w swej obszernej dwutomowej rozprawie habilitacyjnej, będącej wynikiem imponującej erudycji i pracowitości. Autor, kierownik katedry homiletyki i rzecznik prasowy ATK, znany jest z licznych publikacji i z duszpasterskiej aktywności (...). Rozprawa ks. Lewka ma wprawdzie charakter teologiczny – niemniej autor wykazał się dobrą znajomością psychologii i socjologii, by przedstawić w interdyscyplinarny sposób kształtowanie się postawy wiary wskutek kościelnego przepowiadania zgodnie z teorią komunikacji interpersonalnej”. Ks. doc. Tarnowski zakończył stwierdzeniem, że recenzowana książka „stanowi poważny wkład we współczesną literaturę homiletyczną naszego kraju. Skorzystają z niej również wszyscy, którzy pragną pogłębienia swej duszpasterskiej posługi”.

Omówione wyżej prace dyplomowe ks. prof. A. Lewka są wprawdzie najważniejszymi jego osiągnięciami naukowo-badawczymi, ale nie jedynymi. Zarówno przed habilitacją, jak i po niej ukazało się kilkadziesiąt jego artykułów dotyczących teorii i praktyki kaznodziejstwa, różnych aspektów kościelnego przepowiadania i inkulturacji Ewangelii w dzisiejszym świecie¹⁴, a w szczególności bardzo aktualnego zagadnienia nowej ewangelizacji oraz – po roku 1992 – teologii środków społecznego przekazu, teorii mediów i dziennikarstwa jako nowoczesnych środków ewangelizacji.

¹⁴ Zob. *Polska bibliografia homiletyczna 1945-2005*, oprac. W. Przychyna, L. Szewczyk, Kraków 2007, 150-157 (zawiera opisy bibliograficzne 90 publikacji homiletycznych ks. A. Lewka).

KS. PROF. ANTONI LEWEK (1940-2010) – ŻYCIE I DZIEŁO

”

Recenzentami jego pohabilitacyjnego dorobku naukowego, działalności dydaktycznej i wspomnianej książki byli: ks. prof. dr hab. Józef Kudasiewicz (KUL), ks. bp prof. dr hab. Edward Ozorowski (ATK) i ks. prof. dr hab. Władysław Piwowarski (KUL). Wszyscy trzej wydali pozytywne opinie, podkreślając różne aspekty czy walory tego dorobku i wnioskując jednomyślnie w sprawie nadania tytułu naukowego profesora ks. Antoniemu Lewkowi.

W roku 1995 opublikował ks. prof. Lewek dwutomowe dzieło pt. „Nowa ewangelizacja w duchu Soboru Watykańskiego II”¹⁵ jako tzw. książkę profesorską, stanowiącą podstawę uzyskania tytułu naukowego profesora. Recenzentami jego pohabilitacyjnego dorobku naukowego, działalności dydaktycznej i wspomnianej książki byli: ks. prof. dr hab. Józef Kudasiewicz (KUL), ks. bp prof. dr hab. Edward Ozorowski (ATK) i ks. prof. dr hab. Władysław Piwowarski (KUL). Wszyscy trzej wydali pozytywne opinie, podkreślając różne aspekty czy walory tego dorobku i wnioskując jednomyślnie w sprawie nadania tytułu naukowego profesora ks. Antoniemu Lewkowi.

Ks. prof. Kudasiewicz zwrócił najpierw uwagę na znamieny fakt, że dorobek pisarski ks. prof. Lewka liczy ponad tysiąc stron druku tekstów naukowych oraz około 10 tysięcy stron różnych tekstów, w tym także publicystycznych. Dlatego stwierdził, że ks. A. Lewek jest nie tylko naukowcem, ale „rasowym i bardzo płodnym publicystą”. W swej recenzji ks. prof. Kudasiewicz ograniczył się do zaopiniowania twórczości ściśle naukowej, koncentrując się zresztą na kilku wybranych artykułach i książce o nowej ewangelizacji. Zauważył, że ks. Lewek „w okresie pohabilitacyjnym zajmował się ewangelizacją i nową ewangelizacją, przepowiadaniem kaznodziejskim a wiarą, problematyką komunikacji i mass-mediów oraz kaznodziejstwem patriotycznym”. Następnie omówił i uznał za szczególnie wartościowe naukowo następujące artykuły ks. prof. Lewka: *Ewangelizacja a kultura*¹⁶; *Kulturotwórcza funkcja ewangelizacji*¹⁷; *Ewangelia a wolność Europy. Elementy nowej ewangelizacji według Synodu Biskupów z 1991 roku*¹⁸, *Obja-*

¹⁵ A. Lewek, *Nowa ewangelizacja w duchu Soboru Watykańskiego II*, Katowice 1995, ss. 344 i 375.

¹⁶ „Ateneum Kapłańskie”, 100(1983), z. 1, s. 69-88.

¹⁷ „Homo Dei” 83(1983), s. 30-42.

¹⁸ „Chrześcijanin w Świecie” 23(1993), nr 1, s. 54-72.

wienie Boże a ewangelizacja według Vaticanum II¹⁹, Kaznodziejstwo w służbie wiary²⁰, Rola kaznodziejstwa w budzeniu i kształtowaniu wiary²¹, Kaznodziejstwo patriotyczne²², Istota i zadania kaznodziejstwa patriotycznego²³.

Przechodząc do oceny „książki profesorskiej” ks. prof. Lewka pt. Nowa ewangelizacja w duchu Soboru Watykańskiego II²⁴, uznał, że autor zajął się w niej „jednym z najbardziej aktualnych problemów współczesnych, a mianowicie nową ewangelizacją. Po raz pierwszy użył tego sformułowania Jan Paweł II w Nowej Hucie w 1979 roku. Ciągle do niego nawiązuje. Zajął się nim Synod Biskupów 1991 r. Od tego czasu wszedł do języka teologii i publicystyki, stał się terminem wieloznaczeniowym. Z tej złożoności problematyki zdaje sobie sprawę ks. Lewek”, przedstawiając analitycznie i syntetycznie odnośną tematykę w trzech częściach: Idea i sens nowej ewangelizacji (s. 21-124); Społeczno-kulturowe uwarunkowania nowej ewangelizacji (s. 125-239); Podstawowe treści nowej ewangelizacji (s. 239-335). Dodajmy, że tom drugi tego dzieła zawiera również trzy części, zatytułowane: Metodyka nowej ewangelizacji (s. 17-133); Adresaci nowej ewangelizacji (s. 135-283); Podmioty nowej ewangelizacji (s. 286-375).

Ks. prof. Kudasiewicz skonstatował: „Dobrze się stało, że autor zajął się tą problematyką; bardzo potrzebne jest takie studium. Za najważniejsze osiągnięcia uważam bardzo troskliwe zebranie polskiej literatury na ten temat; nawet nie pominął drobnych przyczynków znajdujących się w gazetach („Ład”, „Przegląd Katolicki”, „Słowo. Dziennik Katolicki”); literaturę tę uporządkował i omówił. Ktokolwiek będzie pisał na temat nowej ewangelizacji w polskiej twórczości teologicznej, będzie musiał sięgnąć po książkę ks. Lewka. Pod tym względem jest pracą pionierską nie tylko w Polsce”.

Z kolei ks. bp prof. Ozorowski w swej ocenie dorobku naukowego ks. prof. Lewka podkreślił, że „zainteresowania naukowe ks. A. Lewka do 1982 r. koncentrowały się głównie wokół zagadnień homiletyki fundamentalnej. Z tej dziedziny napisał on rozprawę habilitacyjną pt. Funkcja kerygmaticzna Kościoła w świetle Vaticanum II. Istota i zadania. Po uzyskaniu stopnia doktora habilitowanego, ks. A. Lewek poszerzył swoje zainteresowania o zagadnienie ewangelizacji. Problem ten, centralny w Biblii Nowego Testamentu, nabrał szczególnego znaczenia w nauczaniu Soboru Watykańskiego II i Jana Pawła II, który stanowczo i wytrwale głosi potrzebę nowej ewangelizacji. Nauczanie papieskie poddał ks. A. Lewek naukowej analizie” – zarówno w publikowanych artykułach, jak i w „książce profesorskiej” pt. Nowa ewangelizacja w duchu Soboru Watykańskiego II. Cytowany recenzent scharakteryzował je i ocenił pozytywnie.

Wreszcie trzeci recenzent, ks. prof. dr hab. Władysław Piwowarski z Wydziału Nauk Społecznych KUL, wydał również pozytywną opinię, pisząc m. in.: „Twórczość na-

¹⁹ „Studia Theologica Varsaviensia”, 31 (1993), nr 2, s. 155-195.

²⁰ *W kierunku religijności*, red. bp B. Bejze, Warszawa 1983, s. 119-143.

²¹ „Współczesna Ambona” 11 (1983), nr 1-2, s. 212-231.

²² „Chrześcijanin w Świecie” 20 (1988), nr 6, s. 53-69.

²³ „Materiały Problemowe” 20 (1988), nr 10, s. 106-113.

²⁴ T. 1-2, Katowice 1995.

KS. PROF. ANTONI LEWEK (1940-2010) – ŻYCIE I DZIEŁO

ukowa ks. prof. Lewka jest nie tylko ilościowa, jak to niekiedy zarzuca się naukowcom, ale także jakościowa. Dzięki temu zajmuje on utrwaloną już pozycję w szeroko rozumianej teologii praktycznej. Właściwie jego twórczość ma charakter inter- i multidyscyplinarnej, teoretyczny i praktyczny, teologiczny i społeczny. Ogólnie mówiąc, twórczość ta koncentruje się na pięciu dziedzinach: homiletyka, teologia ewangelizacji, praktyka kaznodziejska, upowszechnianie kultu męczennika totalitaryzmu – ks. Jerzego Popiełuszki oraz założenia i funkcje Akademii Teologii Katolickiej. Tak szerokie podejście do nauki znajduje w pełni uzasadnienie w studiach i zainteresowaniach ks. prof. Lewka”.

Zwróćmy tu uwagę na opinie recenzenta o dorobku homiletycznym, ewangelizacyjnym i kaznodziejskim ks. prof. Lewka. Ks. prof. Piwowarski stwierdza: „W uprawianej dawniej homiletyce podkreślało się głównie technikę kaznodziejstwa. Sobór Watykański II otworzył szersze perspektywy dla badań homiletycznych. Znalazło to wyraz w pogłębieniu teologicznych podstaw homiletyki i powiązaniu jej z całą teologią praktyczną. Aplikacją wskazań Soboru Watykańskiego II w Kościele w Polsce zajął się ks. prof. Lewek. Dużą jego zasługą jest dokonanie analizy funkcji kerygmatycznej Kościoła w duchu Soboru Watykańskiego II. Autor w sposób istotny przyczynił się do zmiany nauczania homiletów oraz do formowania kaznodziei w seminariach duchownych. Dziś ta dziedzina teologii praktycznej, dzięki badaniu i dorobkowi naukowemu ks. prof. Lewka, postawiła kaznodziejstwo polskie na jakościowo zmienionym poziomie”. Wynika stąd, że ks. prof. Piwowarski bardzo wysoko ocenił wkład ks. prof. Lewka w polską teorię i praktykę kaznodziejstwa, w tym także w edukację homiletyczną.

Natomiast o „książce profesorskiej” Nowa ewangelizacja w duchu Soboru Watykańskiego II napisał w swej recenzji m. in.: „Nie ma publikacji w Polsce, która by tak szeroko i tak wszechstronnie przedstawiła tę problematykę. Książka ta dostarcza fundamentów i wytycznych dla nowej ewangelizacji. Z pewnością skorzysta z niej nie tylko homiletyka, ale także katechetyka, misjologia i szeroko rozumiana teologia praktyczna”.

Powyższe przewidywanie recenzenta potwierdza również życzenie ks. arcybiskupa Damiana Zimonia, przewodniczącego Komisji Episkopatu Polski ds. Duszpasterstwa Ogólnego, który w Przedmowie do omawianej książki ks. prof. Lewka napisał m. in.: „Gratulując Autorowi tej cennej pozycji, wypada życzyć, by pomogła wszystkim, zarówno duszpasterzom jak i katolikom świeckim, głębiej wnikać w myśl i nauczanie Kościoła. Niech stanie się ona pożytecznym i inspirującym studium dla wszystkich, którzy poprzez powstającą Akcję Katolicką, różne ruchy, stowarzyszenia i zespoły synodalne bezpośrednio angażują się w dzieło Nowej Ewangelizacji”²⁵.

Należy stwierdzić, że imponująca jest twórczość homiletyczna ks. Antoniego Lewka. Zawiera ona w sumie 3 dwutomowe książki (łącznie 1699 stron), 87 artykułów, 4 hasła leksykograficzne, 5 recenzji, 3 tłumaczenia artykułów z języka niemieckiego, 5 sprawozdań, 9 wywiadów do różnych czasopism. Jako pierwszy opracował on polską bibliografię z teorii i praktyki kaznodziejstwa (1945-1975) oraz sporządził wykaz prac nauko-

²⁵ D. Zimoń, *Przedmowa*, w: *Nowa ewangelizacja w duchu Soboru Watykańskiego II*, t. 1, Katowice 1995, s. 8.

wych z homiletyki, które w tym okresie powstały na polskich uczelniach²⁶. A trzeba dodać, że oprócz tego jest on autorem sporej liczby innych publikacji zwartych i artykułów²⁷, m. in. związanych z jego działalnością na ATK/UKSW i z krzewieniem kultu ks. Jerzego Popiełuszki jako przysięgłego błogosławionego kapłana i męczennika.

2. Dydaktyka homiletyczna

Cytowani wyżej recenzenci prac dyplomowych i całokształtu dorobku naukowego ks. prof. Lewka wskazywali także na jego szeroką działalność w zakresie dydaktyki homiletycznej. Na przykład ks. bp prof. Ozorowski podkreślił w swej pisemnej opinii, że ks. prof. Lewek „jest też cenionym dydaktykiem i wychowawcą”. Faktycznie trudno ogarnąć i wymienić wszystkie jego dokonania w tej dziedzinie. Wypada po prostu stwierdzić, że dokładnie przez 25 lat (1973-1998) prowadził zajęcia dydaktyczne z homiletyki w Akademii Teologii Katolickiej oraz w jej Punktach Konsultacyjnych w Gorzowie Wlkp., Łodzi, Płocku i Suwałkach, a także w Instytucie Teologiczno-Pastoralnym w Katowicach (1989-2001), w Wyższym Seminarium Duchownym w Łodzi (1990-2002) i na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu (1998-2004). Klerykom wykładał kursorycznie homiletykę fundamentalną, materialną i formalną, natomiast na studiach doktoranckich prowadził wykłady monograficzne z homiletyki, teologii ewangelizacji i teologii pastoralnej.

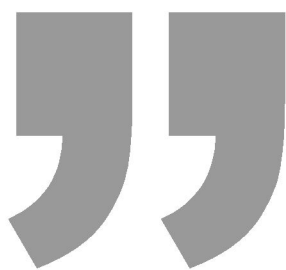
W latach 1976-1981 uczył studentów ATK również języka łacińskiego i niemieckiego. Homiletykę wykładał do 1998 r., a równolegle na powstałej w 1992 r. specjalności medialno-dziennikarskiej prowadził zajęcia dydaktyczne z zakresu nauki Kościoła o mediach i dziennikarstwie, edukacji medialnej, społecznych i kulturowych uwarunkowań funkcjonowania nowoczesnych mediów itp. Wykłady z teorii mediów i dziennikarstwa oraz seminaria naukowe prowadził na Wydziale Teologicznym ATK/UKSW w latach 1992-2010, a w latach 2003-2010 w Wyższej Szkole Dziennikarskiej im. Melchiora Wańkowicza. W latach 1998-2004 prowadził je także na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.

W ramach seminariów naukowych z homiletyki i teologii ewangelizacji powstało pod kierunkiem ks. prof. A. Lewka jako promotora 20 prac magisterskich²⁸ i 3 prace dok-

²⁶ Zob. A. Lewek, *Współczesna odnowa kaznodziejstwa*, z. 1...., ss. 109-252.

²⁷ Uwzględni to *Bibliografia* podmiotowa ks. A. Lewka, którą zamieścimy w księdze poświęconej jego życiu i działalności.

²⁸ Ks. Wojciech Bogacki, *Elementy konstytutywne kaznodziejstwa według IV Synodu Biskupów 1974*, Warszawa 1979; Ks. Marian Twardawa, *Rodzina jako podmiot ewangelizacji w świetle adhortacji apostolskiej Jana Pawła II „Familiaris consortio”*, Warszawa 1985; Ewa Goszczyńska, *Problematyka społeczna w wybranych homiliach arcybiskupa San Salvador, Oscara A. Romero*, Warszawa 1987; Krzysztof Wojtasiewicz, *Motyw patriotyczny w drukowanych kazaniach ks. Jerzego Popiełuszki (1982-1984)*, Warszawa 1988; Mariola Gozdek, *Słowo Boże do chorych w świętokrzyskich kazaniach radiowych w latach 1980-1986*, Warszawa 1989; Wojciech Stefański, *Mysł społeczno-etyczna kard. Stefana Wyszyńskiego w jego przemówieniach od sierpnia 1980 do maja 1981 roku*, Warszawa 1989; Piotr Lewczuk, *Religijno-moralne treści przemówień Jana Pawła II do młodzieży podczas wizyt apostolskich w krajach europejskich*, Warszawa 1990; Emilian Jędryka, *Motyw patriotyczny w przemówieniach papieża Jana Pawła II podczas*

W społeczeństwie z informatyzowanym środkiem społecznego przekazu stały się nie tylko towarem, na którym można łatwo zarobić, ale jednocześnie podstawowym narzędziem walki o władzę oraz skutecznym sposobem kontrolowania społeczeństwa.

torskie²⁹. Liczba promowanych magistrów i doktorów z homiletyki i teologii ewangelizacji nie jest imponująca, ale trzeba stwierdzić, że studentów homiletyki (głównie księży) w ATK było wówczas niewiele – w przeciwieństwie do Sekcji Teologii Środków Społecznego Przekazu, gdzie studentów było i jest nieporównywalnie więcej, stąd też magistrów z tej dziedziny pod kierunkiem ks. prof. Lewka w ciągu ostatnich lat ponad 100 w ATK/UKSW oraz ponad 20 licencjatów w Wyższej Szkole Dziennikarskiej im. M. Wańkowicza w Warszawie³⁰.

Ks. prof. Lewek był również recenzentem ośmiu doktoratów i trzech habilitacji (także z nominacji Centralnej Komisji ds. Stopni i Tytułów oraz Komitetu Badań Naukowych) na ATK/UKSW, KUL, PAT/UPJPII, UAM i PWT we Wrocławiu.

Do dydaktyki homiletycznej prowadzonej przez ks. prof. A. Lewka należą też liczne referaty i prelekcje wygłoszone podczas różnych konferencji naukowych i kursów pastoralnych w kraju oraz za granicą, głównie w Niemczech, m. in. w Regensburgu, Würz-

drugiej pielgrzymki do Ojczyzny w 1983 roku, Warszawa 1990; Leszek Platta, *Problematyka społeczna w przemówieniach Jana Pawła II wygłoszonych podczas III pielgrzymki do Polski*, Warszawa 1990; Cezary Młynczak, *Idea patriotyzmu w publikacjach ks. Józefa Tischnera*, Warszawa 1991; Ks. Jan Opara, *Inkultrowanie jako zasada homiletyczna - na podstawie przemówień Jana Pawła II w Zairze*, Warszawa 1991; Marcin Walicki, *Ewolucja koncepcji kazań misyjnych w Polsce po drugiej wojnie światowej*, Warszawa 1992; Andrzej Klein, *Teoria kazań do dzieci w polskiej literaturze homiletycznej z lat 1945-1990*, Warszawa 1992; Ks. Adam Pezała, *Religijno-patriotyczne zaangażowanie katolików polskich pod zaborem pruskim w świetle felietonów Marcellego Mottego (1818-1898)*, Warszawa 1992; Ks. Zenon Piechota, *Ewangelia pracy w przemówieniach Jana Pawła II w Polsce w latach 1979, 1983 i 1987*, Warszawa 1992; Dariusz Kwiecień, *Neokatechumenat w służbie Nowej Ewangelizacji*, Warszawa 1994; Rafał Cellari, *Nauczanie religijno-patriotyczne biskupa polowego Wojska Polskiego Józefa Gawliny w latach 1939-1945*, Warszawa 1995; Ks. Jerzy Wiśniewski, *Obraz Boga w kazaniach dla dzieci w „Bibliotece Kaznodziejskiej” okresu posoborowego*, Warszawa 1995; Ks. Stanisław Duda, *Postać ks. Jerzego Popiełuszki (1947-1984) w drukowanych kazaniach polskich*, Warszawa 1995; Marek Zenon Marchut, *Elementy teologii polityki w nauczaniu Episkopatu Polski w latach 1989-1996 [b.m.r.w.]*.

²⁹ Ks. Marek Kowalski OSPPE, *O. Piotr Markiewicz - kaznodzieja jasnogórski w latach 1906-1961*, Warszawa 1991; Ks. Waldemar Karasiński, *Studium homiletyczne dorobku kaznodziejskiego ks. Mariana Nassalskiego (1860-1942)*, Warszawa 1997; Ks. Marian Twardawa, *Rodzina jako podmiot ewangelizacji w nauczaniu ks. Prymasa Stefana Wyszyńskiego*, Warszawa 2007.

³⁰ Na podstawie wypowiedzi ks. Antoniego Lewka.

burgu, Stuttgartcie, Hamburgu i Wilhelmshaven. Odrębną formą dydaktyki były liczne kazania ks. prof. A. Lewka, o których napiszemy osobno.

3. Działalność społeczno-organizacyjna

W opiniowaniu i ocenach pracownika naukowego bierze się pod uwagę jego działalność badawczą, dydaktyczną i organizacyjną. Co do tej ostatniej – w przypadku ks. prof. Lewka chodzi głównie o pełnienie przezeń funkcji kierownika Katedry Homiletyki ATK oraz przewodniczącego Sekcji Homiletów Polskich. Obie te funkcje organizacyjne pełnił on przez 15 lat: od 1983 do 1998. Przestał je wykonywać w związku z zainicjowaniem i zorganizowaniem nowej specjalności studiów na Wydziale Teologicznym ATK: teologii środków społecznego przekazu³¹.

Oprócz wykazywania powszedniej troski i zaangażowania w sprawy właściwego funkcjonowania procesu naukowego i dydaktycznego Katedry Homiletyki ATK, uczestniczył ks. prof. Lewek w organizowaniu ogólnopolskich Kursów Homiletyczno-Katechetyczno-Liturgicznych na tej uczelni. Ponadto zorganizował w 1974 r. tzw. Ekipę Homiletyczną ATK, złożoną z trzech wykładowców homiletyki (ks. dr Antoni Lewek, ks. mgr Kazimierz Orzechowski i ks. dr Waldemar Wojdecki), która prowadziła kursy homiletyczne dla księży w ramach dni formacyjnych w diecezjach.

Szczególną rolę jednak odgrywał ks. prof. A. Lewek najpierw jako sekretarz, a następnie wieloletni przewodniczący Sekcji Homiletów Polskich, przygotowując i organizując coroczne sympozja wykładowców homiletyki w seminariach polskich. Od 1967 r. odbywały się one regularnie w tygodniu powielkanocnym w ATK. W poprzednich latach powojennych organizowano je rzadko. Przewodniczącym Sekcji Homiletycznej (tak nazywało się wtedy zrzeszenie wykładowców homiletyki) był wówczas ks. dr Leszek Kuc, po habilitacji w 1968 r. kierownik Katedry Homiletyki ATK i promotor pracy magisterskiej oraz doktorskiej ks. prof. Lewka.

Z początkiem roku akademickiego 1973-1974 ks. doc. dr hab. Leszek Kuc odszedł z uczelni. Na stanowisku asystenta w Katedrze Homiletyki został zatrudniony ks. dr Antoni Lewek, który - pełen pomysłów i doświadczeń - po powrocie ze studiów homiletycznych w Monachium - zorganizował w kwietniu 1974 roku w ATK doroczne sympozjum Sekcji Homiletycznej na temat Odrodzenie kaznodziejstwa poprzez odnowę homiletyki (tak brzmiał tytuł jednego z rozdziałów jego pracy doktorskiej, opublikowanego jako artykuł pod tym samym tytułem w kwartalniku „Collectanea Theologica”³²) i wygłaszając referat nt. Organizacja działalności na rzecz odnowy kaznodziejstwa w Polsce. Jednym z postulatów tego referatu było zwiększenie troski o poziom formacji homiletycznej adeptów kapłaństwa. W związku z tym zaproponował temat sympozjum w 1975 r.: Dydaktyka homiletyczna w seminariach duchownych. Należało jednak zbadać aktualny stan homiletyki w polskich seminariach. Wobec tego w październiku 1974 r. rozesłał do

³¹ Zob. A. Lewek, *Instytut Edukacji Medialnej i Dziennikarstwa na UKSW w 15-lecie 1992-2007*, Warszawa 2007, s. 11-22.

³² 1974, nr 4, s.25-40.

KS. PROF. ANTONI LEWEK (1940-2010) – ŻYCIE I DZIEŁO

24 seminariów diecezjalnych i 19 zakonnych kwestionariusz ankietowy, dotyczący różnych aspektów stanu, trudności i szans formacji homiletycznej. Wynik ankiety był dość pesymistyczny, zwłaszcza jeśli chodzi o liczbę godzin i jakość zajęć dydaktycznych z homiletyki oraz o kadre dydaktyczną. Ankieta wykazała m. in., że spośród 31 wykładowców tego przedmiotu tylko 11 miało specjalistyczne wykształcenie homiletyczne. Wśród pozostałych byli np. proboszczowie, prawnicy lub wykładowcy innych przedmiotów seminaryjnych³³.

Na sympozjum Sekcji Homiletycznej w kwietniu 1974 r. przyjęto zaproponowaną przez ks. dr. A. Lewka nazwę Sekcja Homiletów Polskich (zamiast dotychczasowej Sekcji Homiletycznej) oraz przygotowany przezeń i przedyskutowany przez uczestników pierwszy statut SHP³⁴.

Kolejne doroczne sympozja SHP odbywały się tradycyjnie w Warszawie na ATK. Stąd też ich sprawną organizacją zajmował się głównie ks. dr (od 1982 docent) A. Lewek. Były one poświęcone różnym tematom, aspektom i elementom homiletyki jako nauki teologiczno-praktycznej i jako przedmiotu dydaktyki seminaryjnej oraz uniwersyteckiej. Rozważano m. in. takie tematy jak: Projekt podręcznika historii kaznodziejstwa i homiletyki (1984, 1985), Problematyka społeczna i polityczno-moralna w kaznodziejstwie (1986), Podstawowe typy kaznodziejstwa (1987), Zadania kaznodziejstwa w nowej sytuacji narodu i Kościoła w Polsce (1990), Implikacje homiletyczne 100-lecia „Rerum novarum” (1991), Nowa ewangelizacja w aspekcie homiletycznym (1992), Mass-media a ewangelizacja (1993), Sługa słowa (1994), Akcja Katolicka na polskich ambonach (1995), Ewangelizacja radiowa (1997).

Do roku 1983 r. przewodniczącym SHP był ks. dr Henryk Pagiewski, a od 1983 do 1998 – ks. prof. Antoni Lewek, który podczas dorocznego sympozjum homiletycznego w Krakowie w 1998 r. zrezygnował z kandydowania na kolejną kadencję przewodniczącego (statut SHP nie ograniczał ilości kadencji), uzasadniając swą decyzję „przekwalifikowaniem się” na kierownika studiów teologiczno-dziennikarskich w ATK; wskazał też kandydata na swego następcę, którego w tajnym głosowaniu wybrano nowym przewodniczącym SHP. Został nim autor niniejszego artykułu³⁵.

Mimo że ks. prof. Antoni Lewek nie należał do zarządu SHP od 1998 r. i nie wykładał homiletyki, oddając się całkowicie nowej specjalności: teologii mediów, komunikacji społecznej i dziennikarstwu³⁶, to jednak zawsze był znanym i cenionym homiletą, traktowanym słusznie jako nestor polskiej homiletyki, czego oficjalnym dowodem jest np. fakt, że był nadal recenzentem rozpraw naukowych z homiletyki, powoływanym przez uczelnie czy mianowanym także przez Centralną Komisję do spraw Stopni i Tytu-

³³ A. Lewek, *Współczesna odnowa kaznodziejstwa*, z. 1, s. 97-100.

³⁴ Zob. A. Lewek, *Działalność Sekcji Homiletów Polskich*, „Ateneum Kapłańskie” 85(1975), z. 3, s. 388-399.

³⁵ Zob. J. Twardy, *Działalność Sekcji Homiletów Polskich w latach 1998-2003*, „Przegląd Homiletyczny”, 8(2004), s. 175-180.

³⁶ Zob. A. Lewek, *Instytut Edukacji Medialnej i Dziennikarstwa na UKSW w 15-lecie 1992-2007...*, s. 101-144; Tenże, *Polskie Stowarzyszenie Edukacji Medialnej i Dziennikarskiej im. Jana Pawła II. Dokumentacja powstania organizacji*, Warszawa 2009, s. 7n.

łów. W latach 2002-2010 był członkiem Rady Naukowej „Przeglądu Homiletycznego” (Kielce). Swoim doświadczeniem naukowym i homiletycznym służył chętnie polskim kaznodziejom, wygłaszając na przykład konferencję pt. Jakich kaznodziejów potrzebuje dziś Kościół? – w ramach formacji młodych księży archidiecezji warszawskiej (24 IV 2010).

4. Praktyka kaznodziejska

Już w rok po święceniach kapłańskich ks. Antoni Lewek rozpoczął twórczą działalność pisarską, publikując pierwsze kazania. W latach 1964-1974 opublikował w sumie 34 kazania i homilie w ogólnopolskim miesięczniku „Biblioteka Kaznodziejska”³⁷. W tych propozycjach kaznodziejskich wiąże kerygmat czytań biblijnych z życiem, w aktualizacji stosuje zasadę indukcji, nawiązując we wstępie homilii do doświadczeń egzystencjalnych słuchaczy, ich problemów i oczekiwań. Wiąże również treść homilii z liturgią mszy świętej, a nawet na jej treściach opiera niektóre tematy, o czym świadczą choćby takie tytuły jak: *Przystąpię do ołtarza Bożego*³⁸, *Baranku Boży*³⁹, *Chrystus pośród nas*⁴⁰, *Czy nie zmarnowałeś darów Najświętszej Ofiary?*⁴¹, *Módlcie się, bracia!*⁴², *Msza Święta – Ofiarą Pana Jezusa i naszą*⁴³. Zgodnie z zaleceniami Kościoła kaznodzieja rozwija aspekt mistagogiczny w homiliach (IOe 54) i w ten sposób uczy wiernych żywego uczestnictwa w Eu-

³⁷ *Czy mam powołanie?* BK 77 (1966) nr 1 s. 24-26; *Kościół nowym przymierzem między Bogiem i Jego ludem*, BK 77 (1966) nr 5 s. 294-296; *Krzywe drogi staną się proste*, BK 77 (1966) nr 4 s. 233-235. *Nasz Król*, BK 77 (1966) nr 2-3 s. 116-118; *Przeżycie Wielkiego Postu – wspólną troską biskupów i wiernych*, BK 77 (1966) s. 345-347; *Jak korzystamy z dobrodziejstw Bożych?*, BK 78 (1967) nr 5 s. 291-292; *Przygotowałem się do spotkania z Tobą*, BK 79 (1967) nr 5 s. 284-287; *Przystąpię do ołtarza Bożego*, BK 79 (1967) nr 5 s. 292-294; *Radość ze zwycięstwa Chrystusa*, BK 78 (1967) nr 2-3 s. 95-97. *Stajemy się świętymi dzięki Kościołowi*, BK 79 (1967) nr 2-3 s. 111-113; *Troska dzieci o rozwój wiary innych ludzi*, BK 78(1967) nr 2-3 s. 99-101; *Baranku Boży*, BK 81 (1968) nr 1 s. 27-29; *Chrystus pośród nas*, BK 80 (1968) nr 3 s. 161-163; *Czy nie zmarnowałeś darów Najświętszej Ofiary?* BK 81 (1968) nr 4 s. 221-223; *Idź i buduj Królestwo Chrystusowe*, BK 81 (1968) nr 2-3 s. 113-115; *Módlcie się, bracia!* BK 80(1968) nr 3 s.152-154; *Poznajemy Pana Jezusa razem z Mędrkami*, BK 81 (1968) nr 6 s. 343-346; *Przyjdź Królestwo Twoje*, BK 80 (1968) nr 6 s. 344-346; *Strzeż mnie na żywot wieczny*, BK 81 (1968) nr 1 s. 34-36; *Wierzę w Boga*, BK 80 (1968) nr 1 s. 20-23; *Wystroić się w Pana Jezusa*, BK 81 (1968) nr 5 s. 292-295; *Bądźcie apostołami miłości*, BK 82 (1969) nr 6 s. 342-344; *Dziecko chce być kochane*, BK 82 (1969) nr 6 s. 289-292; *Nasze spotkanie z Bogiem na Sądzie*, BK 83 (1969) nr 4 s. 225-227; *Niebo należy do tych, którzy kochają*, BK 83 (1969) nr 2-3 s. 99-101; *Ku wspólności w Chrystusie*, BK 85 (1970) nr 6 s. 345-348; *Msza Święta – Ofiarą Pana Jezusa i naszą*, BK 84 (1970) nr 6 s. 347-349; *Przez Krzyż do nieba*, BK 84 (1970) nr 2 s. 99-101; *Rodzina szkołą miłości*, BK 85 (1970) nr 2-3 s. 92-94; *Troska dzieci Bożych o trzeźwość*, BK 84 (1970) nr 1 s. 28-30; *Jezusowe Królestwo*, BK 87 (1971) nr 4 s. 231-233; *Odpuść nam nasze winy*; BK 87 (1971) nr 1 s. 31-23; *Przez śmierć – do zmartwychwstania i życia*, BK 86 (1971) nr 3-4 s. 165-167; *Chrystusowe prawo miłości*, BK 92 (1974) nr 6 s. 330-333.

³⁸ BK 79(1967) nr 5, s. 292-294.

³⁹ BK 81(1968) nr 1, s. 27-29.

⁴⁰ BK 80(1968) nr 3, s. 161-163.

⁴¹ BK 81(1968) nr 4, s. 221-223.

⁴² BK 80(1968) nr 3, s. 152-154.

⁴³ BK 84(1970) nr 6, s. 347-349.

KS. PROF. ANTONI LEWEK (1940-2010) – ŻYCIE I DZIEŁO

charystii. Należy przy tym dodać, że ks. Lewek opublikował również jedną homilię w języku niemieckim pt. *Das Böse besiegen durch das Gute* (Zło dobrem zwyciężyć), w kaznodziejskim czasopiśmie „Der Prediger und Katechet”⁴⁴.

Na działalność kaznodziejską ks. Lewka rzutuje fakt, że przez wiele lat zamieszkiwał na terenie parafii pw. św. Stanisława Kostki na Żoliborzu i był związany z tamtejszą świątynią. Tam też ks. Antoni zetknął się z ks. Jerzym Popiełuszką, poznał go i głęboko przeżył jego męczeńską śmierć. Świadectwo wiary tego młodego kapłana wywarło wielki wpływ na ks. Lewka i znalazło duży oddźwięk w jego działalności kaznodziejskiej, skoro w swoim testamencie duchowym napisał: „Gdy 19 października 1984 roku został bestialsko zamordowany ks. Jerzy Popiełuszko, zrozumiałem natychmiast, że to «wielka sprawa Kościoła», wydarzenie o wielkim znaczeniu historycznym dla naszej ojczyzny, że ks. Jerzy jako charyzmatyczny męczennik Prawdy i Nadziei stał się dla Kościoła bezcennym skarbem. Dlatego przez ponad dwadzieścia lat przy Jego Grobie wygłaszałem tysiące, tysiące przemówień do pielgrzymów z kraju i ze świata, publikowałem książki, broszury o księdzu Jerzym i artykuły, a w niezliczonych parafiach Polski głosiłem kazania na temat księdza Jerzego Popiełuszki, źródła przebudzenia sumień i odrodzenia moralnego Polaków. Dzięki Ci, Boże, za Jego beatyfikację szóstego czerwca 2010 roku!”.

Między innymi w dniach 13-16 listopada 1987 r. w Domu Rekolekcyjnym Diecezji Przemyskiej w Jarosławiu ks. Lewek wygłosił rekolekcje dla kapłanów w oparciu o życie i działalność ks. Jerzego Popiełuszki⁴⁵. Natomiast 16 listopada tegoż roku w Wyższym Seminarium Duchownym w Przemyśle poprowadził dla alumnów wykład na temat ks. Jerzego i wygłosił o nim homilię w czasie mszy świętej. Warto byłoby zatem zbadać zapiski ks. Antoniego i, jeżeli to możliwe, całościowo przedstawić jego działalność kaznodziejską związaną z ks. Popiełuszką.

W latach 1985-1990 działalność kaznodziejska ks. Antoniego Lewka zaowocowała sześcioma zbiorami homilii pt. *Bóg – człowiek – ojczyzna*⁴⁶, które wygłosił w Warszawie w kościele pw. św. Stanisława Kostki na Żoliborzu i w innych miejscach. Jest to duży zbiór (w sumie 1396 stron) 179 obszernych homilii i przemówień, z czego 177 jest autor-

⁴⁴ BK 125(1986), nr 6, s. 748-751.

⁴⁵ Przy tej okazji ks. Lewek przeprowadził spotkanie ze Wspólnotą Przyjaciół Księdza Jerzego Popiełuszki w Jarosławiu. Prezes i założyciel tej wspólnoty Waldemar Mikołowicz utrzymywał kontakt z ks. Antonim i zaproponował dyrektorowi wspomnianego domu rekolekcyjnego ks. dr. Franciszkowi Rząsie, aby zaprosił go do Jarosławia. Ks. Rząsa poprosił ks. Lewka o wygłoszenie rekolekcji dla kapłanów. A trzeba dodać, że z inicjatywy Waldemara Mikołowicza, działacza opozycyjnego, przy kościele pw. św. Stanisława bpa i św. Wojciecha w Jarosławiu wybudowano pomnik księdza Jerzego Popiełuszki (również pod egidą „Solidarności”). Odświeżenie i poświęcenie tego pomnika (pierwszego w Polsce w kształcie osoby) nastąpiło 29 października 1994 roku z okazji 10. rocznicy męczeńskiej śmierci ks. Jerzego. Liturgii przewodniczyli dwaj arcybiskupi: abp Józef Michalik sprawował Eucharystię, natomiast abp Ignacy Tokarczuk wygłosił kazanie. W tej uroczystości wzięli również udział rodzice ks. Jerzego Popiełuszki i wiele osób z Warszawy.

⁴⁶ Wszystkie tomy wydane w Warszawie: t. 1, 1985 ss. 232; t. 2, 1987 ss. 240; t. 3, 1988, ss. 216; t. 4, 1989, ss. 216; t. 5 1989, ss. 272; t. 6, 1990, ss. 224.

stwa ks. Antoniego Lewka, a dwie homilie innych autorów⁴⁷. Co do form kaznodziej-
skich, to w sześciotomowym zbiorze dominują homilie niedzielne, świąteczne i okolicz-
nościowe (np. głoszone w tzw. miesięcznice śmierci ks. Jerzego), a także niektóre prze-
mówienia do pielgrzymów. Pod względem treści materiały te w dużym stopniu wiążą
się z życiem i męczeństwem ks. Jerzego Popiełuszki. Ks. Antoni przejrzyście podzielił
treść każdej jednostki kaznodziejskiej, uwydatnił tytuły poszczególnych punktów i pod-
punktów, opatrzył kazania informacjami o miejscu i datach ich wygłoszenia, co ma duże
znaczenie dla historii kaznodziejstwa.

Homilie te stanowią przykład realizacji rozwijanych przez ks. Antoniego założeń
kaznodziejstwa społeczno-patriotycznego, któremu to zagadnieniu poświęcił osobne
sympozjum Sekcji Homiletów Polskich, zorganizowane w dniach 3-4 kwietnia 1986 r.
w ATK w Warszawie⁴⁸. Treść tych homilii ma w dużej mierze charakter społeczno-
patriotyczny, a z racji związku z życiem i działalnością przyszłego błogosławionego ka-
plana i męczennika stanowi również przykład kaznodziejstwa hagiograficznego. W su-
mie więc ks. Lewek jest autorem 212 drukowanych jednostek kaznodziejskich, z czego
największą grupę stanowią homilie.

Ks. Antoni bardzo cieszył się beatyfikacją ks. Jerzego i pragnął wziąć udział w tej
niezwykłej uroczystości, ale na wzór umiłowanego przez siebie męczennika musiał
dźwigać krzyż i cierpieć w klinice. Pamiętam, z jakim uczuciem szczęścia 1 marca br.
mówił do mnie: „Jasiu, 6 czerwca będzie beatyfikacja księdza Jerzego”. Nie wiedział
jeszcze wtedy o swojej końcowej drodze krzyżowej, operacji i stopniowym odchodzeniu
z tego świata w Klinice Akademii Medycznej w Katowicach.

Recenzenci dorobku naukowego i dydaktycznego ks. prof. Lewka odnieśli się tak-
że do jego kazań, zwłaszcza tych dotyczących postaci warszawskiego Kapłana-Męczenni-
ka. Ks. prof. dr hab. Władysław Piwowarski (KUL) zauważył: „Interesujące jest, że ks.
prof. Lewek jako kaznodzieja poświęcił wiele uwagi formacji i czynom ks. Jerzego Popie-
łuszki, który był dla niego jakby aktualnym świadectwem wiary w systemie degradacji
wartości i terroryzmu politycznego”.

Znamienne uwagi w nawiązaniu do wygłoszonych i opublikowanych kazań ks. prof.
Lewka poczynił recenzent ks. bp prof. Ozorowski, historyk teologii, który napisał: „Osobną
grupę piśmienniczą ks. A. Lewka stanowią kazania głoszone w kościele św. Stanisława Kost-
ki na Żoliborzu w Warszawie lub w innych miejscach. Publikowane kazania stanowią odręb-
ny gatunek literacki. Na przestrzeni wieków posiadały one różną rangę. Tak np. w starożyt-
ności cieszyły się one powodzeniem równym komentarzowi biblijnemu. W średniowieczu
kazania pisane miały na ogół za adresata kaznodzieję, a nie wiernych świeckich. Podobny

⁴⁷ Są to dwie homilie wygłoszone z okazji jubileuszu 25-lecia kapłaństwa ks. Antoniego Lewka: ks. Michał Czajkowski, *Chrystus i jego kapłani w służbie zbawienia (10 niedziela zwykła)*, Kobyła Góra, 5 VI 1988, w: A. Lewek, *Bóg – człowiek – ojczyzna...*, t. 5, s. 194-200; Ks. Witold Domański, *Kapłani w służbie Boga i ojczyzny* (Warszawa 12 VI 1988), tamże, s. 201-203.

⁴⁸ *Problematyka społeczna w kaznodziejstwie „Materiały Problemowe”*, 18 (1986), nr 10, s. 94; A. Lewek, *Problematyka społeczna i polityczno-moralna w kaznodziejstwie według Vaticanum II*, „Materiały Problemowe”, 18 (1986), nr 10, s. 118-126.

Faktycznie, swą teorię kaznodziejstwa ks. prof. Lewek urzeczywistniał i niejako weryfikował w praktyce kaznodziejkiej, szczególnie w okresie po śmierci męczeńskiej ks. Jerzego Popiełuszki (+1984), w kościele św. Stanisława Kostki w Warszawie oraz w licznych kościołach niemal wszystkich diecezji polskich, w których w latach 1994-2003 wygłaszał kazania o męczeństwie ks. Jerzego Popiełuszki jako źródle przebudzenia sumień i odrodzenia moralnego Polaków.

charakter posiadały łacińskie kazania XVI-XVIII w. Kazania współczesne nie przestrzegają już tak ściśle rygorów piśmienniczych jak w przeszłości – jedne z nich są tekstami powstałymi z zapisu magnetofonowego, inne są przygotowywane i spisywane przed ich wygłoszeniem, jeszcze inne powstają w następstwie kaznodziejskiego trudu. Kazania ks. A. Lewka o tyle ściągają na siebie uwagę, że wyszły spod pióra homilety, tzn. człowieka zajmującego się teorią kaznodziejstwa. Można o nich powiedzieć, że stanowią praktyczną ilustrację głoszonych przez niego zasad kaznodziejstwa. I tak jest rzeczywiście”.

Faktycznie, swą teorię kaznodziejstwa ks. prof. Lewek urzeczywistniał i niejako weryfikował w praktyce kaznodziejkiej, szczególnie w okresie po śmierci męczeńskiej ks. Jerzego Popiełuszki (+1984), w kościele św. Stanisława Kostki w Warszawie oraz w licznych kościołach niemal wszystkich diecezji polskich, w których w latach 1994-2003 wygłaszał kazania o męczeństwie ks. Jerzego Popiełuszki jako źródle przebudzenia sumień i odrodzenia moralnego Polaków.

Cytowany wyżej ks. bp prof. Ozorowski uznał za stosowne powtórzenie w swej recenzji „wysokiej oceny kazań żoliborskich ks. A. Lewka”, którą wystawił adwentysta prof. dr hab. Zachariasz Łyko „w podsumowaniu swojej obszernej analizy” 6 opublikowanych tomów tych kazań, pisząc: „Ks. Antoni Lewek wykonał potężną pracę. Najpierw było solidne przygotowanie kazań, potem ich wygłoszenie, jako wynik konkretnych potrzeb duszpasterskich, wreszcie trud wydania drukiem 6-tomowego ich zbioru. Stanowi to piękny osobisty dorobek homiletyczny w całokształcie działalności naukowej – teoretycznej i praktycznej – jednego z najwybitniejszych polskich homiletów katolickich, którego dzieła wzbogacają współczesną polską myśl homiletyczną, katolicką i ogólnochrześcijańską. Jest to także wkład w polską teologię i naukę. A w końcu – szlachetny owoc posiewu męczeńskiej krwi polskiego kapłana i kaznodziei, ks. Jerzego Popiełuszki”. Bardzo pochlebna opinia o ks. prof. Antonim Lewku i jego kazaniach świadczy zapewne o tym, że ks. bp prof. Edward Ozorowski solidaryzuje się z tą oceną i niejako potwierdza jej słuszność.

Zaangażowanie ewangelizacyjne i kaznodziejskie ks. prof. Lewka w sanktuarium żoliborskim służy Bożego ks. Jerzego Popiełuszki, od 6 VI 2010 r. błogosławionego – to szeroki i dość osobliwy temat, który będzie przedstawiony w przygotowywanej do druku Księdze. Tutaj jednak, w części charakteryzującej dorobek homiletyczny i kaznodziejski Księdza Profesora, warto jeszcze ukazać Antoniego Lewka jako kaznodzieję – w opinii prof. Zachariasza Łyki. Dodajmy też, że na Wydziale Filologii Polskiej Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego została napisana praca magisterska na temat: Język kazań ks. Antoniego Lewka (o życiu i śmierci ks. Jerzego Popiełuszki)⁴⁹. Jej autorką jest: Wioleta Pilipów, a promotorem prof. dr hab. Książek-Bryłowa.

W dwumiesięczniku „Chrześcijanin w Świecie” obszerną ocenę kazań księdza Lewka opublikował prof. dr hab. Zachariasz Łyko⁵⁰, adwentysta, wykładowca homiletyki w Chrześcijańskiej Akademii Teologicznej w Warszawie, autor podręcznika *Homiletyka współczesna*⁵¹, a także recenzent całokształtu dorobku naukowego ks. doc. dr. hab. A. Lewka jako kandydata na stanowisko profesora nadzwyczajnego w Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie w 1994 r. A oto słowa ze wspomnianej recenzji:

„Kazania powstały w szczególnych okolicznościach miejsca i czasu. Ich bezpośrednim impulsem był dramat, jaki rozegrał się w jesieni 1984: porwanie i bestialskie zamordowanie przez oficerów Służby Bezpieczeństwa ks. Jerzego Popiełuszki, cenionego kapłana z żoliborskiej parafii św. Stanisława Kostki, a więc wydarzenie, które wstrząsnęło całym narodem polskim i rozległo się szerokim echem na świecie”⁵², (...) „Zbiór kazań, wygłoszonych przez ks. Antoniego Lewka w sanktuarium żoliborskim w okresie od 21 października 1984 do 12 listopada 1989, posiada trwałe i historyczne znaczenie oraz doniosłą wartość kulturową: jako fakt historyczny, który miał miejsce, jako wkład w rozwój kultury chrześcijańskiej, wreszcie jako współczynnik odnowy moralnej narodu, budzenia wiary i nadziei, przewycięzania wad narodowych i ideologii materialistyczno-ateistycznej.

Zbiór stanowi prawdziwą kopalnię wiedzy religijnej i sposobów oddziaływań duszpasterskich, informacji o stosunku do szeregu ważnych wydarzeń, ich konsekwencjach i reakcji na nie środowisk wyznaniowych, jak również związanych z tym faktów, nazwisk, dat i okoliczności. Czytając poszczególne tomy kazań, można z dużym zainteresowaniem i pożytkiem śledzić główne nurty przemian historycznych, dokonujących się w tych przełomowych czasach. Oczywiście kazań nie można traktować jako podręcznika historii, podającego fakty z życia narodu z naukową precyzją, niemniej jednak wiele szczegółowych informacji, występujących w zbiorze, taką wartość bez wątpienia przedstawia”⁵³.(...)

⁴⁹ Lublin 2004, ss. 88.

⁵⁰ Ks. Antoni Lewek, *Bóg-Człowiek-Ojczyzna. Kazania wygłoszone w kościele Św. Stanisława Kostki w Warszawie*, t. 1-6, Warszawa 1985-1990, „Chrześcijanin w Świecie”, 23(1993) nr 3, s. 211-216.

⁵¹ Warszawa 1990.

⁵² Z. Łyko, *Ks. Antoni Lewek, Bóg-Człowiek-Ojczyzna...*, s. 211.

⁵³ Tamże, s. 214.

KS. PROF. ANTONI LEWEK (1940-2010) – ŻYCIE I DZIEŁO

„Mówiąc o homiletycznych wzorcach prezentowanych kazań, trzeba pamiętać o szczególnym ich typie. Zbiór kazań ks. A. Lewka jest znakomitym wzorcem kazań indukcyjnych, wychodzących od konkretnej rzeczywistości i prowadzących poprzez ukazanie jej w świetle Słowa Bożego, czyli aktualizację, do aplikacji, czyli właściwego zastosowania praktycznego. Jest to metodologicznie odmienny typ od tak zwanych kazań dedukcyjnych, wyprowadzonych z określonego tekstu biblijnego”⁵⁴.(...)

„Poza tym, struktura homiletyczna każdego kazania jest jasno zarysowana, sekwencja poszczególnych części kazania właściwa, a wywód myśli kaznodziejskiej logiczny, zmierzający wyraźnie do określonego celu duszpasterskiego. W kazaniach występuje ogromne bogactwo treściowe, teologiczne, ideowe, a także logiczne i leksykalne. Spotykamy w nich rozmaite środki wyrazu i figury retoryczne oraz sposoby oddziaływania na wyobraźnię, procesy poznawcze, emocjonalne i wolicjonalne słuchaczy. Omawiane tomy kazań to przykład dobrej roboty homiletycznej”⁵⁵.

Ksiądz Profesor Antoni Lewek zdobył wszechstronne przygotowanie homiletyczne i kaznodziejskie, które wykorzystał w sposób niezwykle twórczy. Jest dla homiletów i kaznodziejów wzorem pracowitości i całkowitego oddania sprawie ewangelizacji, której poświęcił swe siły fizyczne i duchowe, „spalał się” dla dobra Kościoła, narodu i ojczyzny.

Poczucie odpowiedzialności za ewangelizację u młodych księży⁵⁶ – to jeden z pierwszych artykułów 25-letniego wówczas ks. Antoniego Lewka, świadczący o jego zainteresowaniach na początku drogi kapłańskiej: ewangelizacja, kaznodziejstwo, homiletyka. Nic dziwnego, że wkrótce wszedł na drogę studiów i twórczości homiletycznej, których owocami są imponująca liczba publikacji, a także kilkudziesięcioletnia działalność naukowo-badawcza, dydaktyczna i społeczno-organizacyjna. To także znamienne fakty: w 1982 r. był jedynym w Polsce teologiem ze stopniem doktora habilitowanego w zakresie homiletyki, w 1995 r. został pierwszym – i jedynym do 2002 r. – homiletą z tytułem naukowym profesora, przez 15 lat (1983-1998, trzy kadencje) był przewodniczącym Sekcji Homiletów Polskich. Stąd też słusznie uważano go za nestora polskiej homiletyki. Można powiedzieć, że jego wpływ na homiletów i kaznodziejów nadal trwa i przynosi owoce. Warto zatem badać osiągnięcia naukowe ks. Lewka, poznawać jego wielki wkład w teorię i praktykę kaznodziejskiej posługi słowa.

Na zakończenie oddajmy głos księdzu profesorowi Antoniemu: „Jest rzeczą oczywistą, że personalno-egzystencjalne zaangażowanie kaznodziei, który zaufał Bogu, umi-

⁵⁴ Tamże, s. 215.

⁵⁵ Tamże, s. 216.

⁵⁶ A. Lewek, *Poczucie odpowiedzialności za ewangelizację u młodych księży*, „Homo Dei” 1965 nr 4, s. 229-236.

łował człowieka i solidnie przygotował kazanie, znajdzie swój wyraz także w samym sposobie głoszenia tegoż kazania. Będzie to – mówiąc najogólniej – nie anemiczne, lecz dynamiczne głoszenie słowa Bożego. Będzie to mówienie nie tylko językiem, głosem, lecz całą osobą, całym kochającym sercem, całym umysłem wierzącym w Boga i rozumiejącym potrzeby ludzi”⁵⁷.■

O AUTORZE:

ks. Jan Twardy - kapłan archidiecezji przemyskiej (święcenia: 1965 r.), dr hab., wykładowca homiletyki na Wydziale Teologicznym UŚ w Katowicach i w WSD w Przemyślu, wiceprzewodniczący Stowarzyszenia Homiletów Polskich. Jest autorem książek: „Koncepcja pracy twórczej nad kazaniem” (Rzeszów 1998), „Głoszenie cudów Jezusa dzisiaj” (Kielce 2001), „Aby słowo wydało plon. O modlitwie głosiciela i słuchacza słowa Bożego” (Katowice-Ząbki 2005), „Aktualizacja słowa Bożego w kaznodziejstwie” (Przemyśl 2009) i wielu publikacji z teorii i praktyki kaznodziejstwa. Redaguje serię pt. „Biblioteka Pomocy Kaznodziejskich” (t. I-XX, Przemyśl 1991-2010).

⁵⁷ A. Lewek, *Nowa ewangelizacja w duchu Soboru Watykańskiego II*, t. 2..., dz. cyt., s. 334-335.